

Stockholms stads samlade redovisning av kvalitet i kommunal förskola 2016

Förskoleavdelningen
Utbildningsförvaltningen

Innehåll

Stockholms stads samlade redovisning av kommunal förskola	2
Syfte	2
Sammanfattning	2
Förslag till kommunfullmäktige på utvecklingsområden	3
<i>Kompetensförsörjning</i>	3
<i>Digitalisering</i>	3
Analys av kvalitet och kvalitetsarbete i stadens förskola 2016.....	5
Kompetensförsörjning.....	6
Digitalisering	7
Strukturella förutsättningar	8
<i>Antal barn per personal</i>	8
<i>Antal barn per grupp</i>	9
<i>Andel barn och personal med annat modersmål</i>	9
Likvärdig kvalitet	9
Stadsdelsnämndernas kvalitetsredovisningar 2016.....	11
Utvecklingsinsatser 2016.....	11
Redovisning av kvalitet i förskolan och förslag på utvecklingsområden ..	11
<i>Nationella mål</i>	11
<i>Kommunala mål</i>	12
Utvecklingsområden	13
Bilaga 1 Underlag, källor och kvalitetsarbetets genomförande	14
Bilaga 2 Stadsövergripande utvecklingsinsatser	15

Stockholms stads samlade redovisning av kommunal förskola

Syfte

Utbildningsnämnden har i uppdrag att följa upp och övergripande samordna förskolefrågor i staden. Den stadsövergripande redovisningen ger en sammantagen bild av stadsdelsnämndernas redovisningar och har tagits fram av förskoleavdelningen på utbildningsförvaltningen i samarbete med stadsdelsförvaltningarna.

Den stadsövergripande kvalitetsredovisningen är ett underlag för kommunfullmäktiges budget 2018. Rapporten utgör också ett stöd för arbetet med övergripande och långsiktiga utvecklingsinsatser i staden och är i förekommande fall ett underlag för resultatdialoger mellan skolroteln, utbildningsnämnden och stadsdelsnämnderna.

Den stadsövergripande kvalitetsredovisning syfte är också att vara ett underlag som bidrar till att Stockholms stad som huvudman ska få den information som behövs för att skapa goda förutsättningar för utbildningen i förskolan.

Sammanfattning

Det pågår ett intensivt utvecklingsarbete på flera nivåer i staden för att utveckla förskoleverksamheten och förstärka likvärdigheten.

Utbildningsförvaltningen bedömer att måluppfyllelse i stadens förskolor är hög och detta bekräftas av bland annat skolinspektionens granskning, resultatet i den webbaserade kvalitetsindikatorn och vårdnadshavarnas bedömning i förskoleundersökningen.

Skolinspektionen genomförde tillsyn av stadens förskoleverksamhet under våren 2016. Skolinspektionen granskade både respektive stadsdelsnämnd men också kommunstyrelsens och utbildningsnämndens uppdrag kring samordning och uppföljning. Därutöver granskade de även utbildningsnämndens tillsyn av fristående förskolor. De konstaterade i sitt tillsynsbeslut att stadens som huvudman uppfyller författningarnas krav.

Den sammantagna bild som framkommer, utifrån stadsdelsnämndernas kvalitetsredovisningar är att det bedrivs ett systematiskt kvalitetsarbete på flera nivåer i staden för att utveckla förskolan samt förstärka kvaliteten och likvärdigheten.

Samtidigt framgår att en spridning finns i både kvalitet och likvärdighet inom varje stadsdelsnämnd och mellan dem. Det behöver bli tydligare hur insatser planeras och genomförs för att minska dessa skillnader och för att skapa mer jämlika förutsättningar.

Stadsdelsnämnderna har i sina verksamhetsplaner för 2017 prioriterat utvecklingsområden som digitalisering, förskollärares roll och förutsättningar, pedagogisk miljö, språklig utveckling och pedagogisk dokumentation. Arbetet med hållbar utveckling, jämställdhet och HBTQ fortgår liksom den övergripande ambitionen att öka och behålla andelen förskollärare.

Gällande de strukturella förutsättningarna beskriver stadsdelsförvaltningarna svårigheter att bibehålla och utöka andelen förskollärare. Det påverkas av flera faktorer som

pensionsavgångar och utbyggnad men framförallt av att det utbildas för få förskollärare i regionen. Andelen förskollärare har dock ökat från 35 procent 2015 till 39¹ procent 2016. Spridningen mellan de olika stadsdelsnämnderna är från 35 till 46 procent. Stadsdelsnämnderna uttrycker fortfarande ett stort rekryteringsbehov och rörligheten är påtaglig. För att möta denna utmaning behöver strategier utvecklas för att behålla befintliga förskollärare.

Staden behöver även genom både stadsövergripande, gemensamma och lokala insatser skapa förutsättningar och organisera för en digitalisering i förskolan. Införandet av de pedagogiska verktygen i Skolplattformen för förskolan avbröts under 2016 och behöver nu ges ny kraft för att öka kvaliteten och likvärdigheten i stadens förskolor.

Det behövs olika former av kompetensutveckling och förändringsarbeten för att digitalisering i förskolan ska möjliggöras och ge full effekt i verksamheten. Det handlar om att bygga upp en samlad utvecklings- och förvaltningsorganisation både på stadsdels- men också på stadsövergripande nivå då Skolplattform Stockholm och gemensam it-service (GS-IT) ska införas.

Förslag till kommunfullmäktige på utvecklingsområden

Utifrån stadsdelsnämndernas förslag och den övergripande analysen framkommer två centrala områden där det krävs stadsövergripande åtgärder för att behålla och utveckla kvaliteten i stadens förskola. De centrala områdena är kompetensförsörjning och digitalisering.

Kompetensförsörjning

Staden behöver arbeta på flera nivåer för att säkerställa kompetensförsörjningen i förskolan, både på kort och på lång sikt. Utbildningsförvaltningen har tillsammans med stadsdelsförvaltningarna tagit fram en kompetensförsörjningsstrategi med en rad olika åtgärder som ska genomföras de närmaste åren. Övergripande behöver staden verka för en ökning av utbildningsplatser i närområdet, både för förskollärare och för barnskötare. Vidare behöver samarbetet med högskolor och universitet utvecklas.

För att stärka arbetet med Stockholms stad som en attraktiv arbetsgivare bör staden ta fram strategier och aktiviteter för att rekrytera och behålla förskollärare. I det arbetet är det viktigt att förbättra introduktion och mentorskap för nya förskollärare men också att beakta arbetsmiljöaspekter, karriärvägar och kriterier för trivsel och utmaningar i yrket. De satsningar som redan görs gällande utbildningar till barnskötare och förskollärare behöver fortsätta.

Digitalisering

Staden behöver på olika sätt skapa förutsättningar och organisera för en digitalisering i förskolan. Införandet av de pedagogiska verktygen i Skolplattform Stockholm för förskolan avbröts under 2016. Det förändringsarbete som startats upp i flera stadsdelsförvaltningar behöver nu ges ny kraft för att skapa ett gemensamt system för pedagogisk planering och uppföljning i stadens förskolor.

¹ Verksamhetsberättelse 2016

Förskolan behöver ges möjligheter att organisera och få resurser för det digitala lyft som pågår för att det ska bli framgångsrikt och få önskad effekt i verksamheten. Det behövs goda förutsättningar för digitalisering med kompetensutveckling, utrustning och förändringsarbete för införandet av olika digitala verktyg och system.

Analys av kvalitet och kvalitetsarbete i stadens förskola 2016

Nedan följer utbildningsförvaltningens samlade analys av resultaten av stadens arbete på olika nivåer för att nå de nationella målen för förskolan och KF:s mål för verksamhetsområdet; *Förskolor och skolor i Stockholm ska ge barn vad de behöver för att lära och utvecklas*. Detta ligger sedan till grund för förslagen till kommunfullmäktige.

De underlag och resultat som redovisats från stadsdelsnämnderna utgår till stora delar från tre perspektiv; föräldrarnas nöjdhet, de professionellas bedömning av arbetet gentemot läroplanen och stadsdelsförvaltningens bedömning av de förutsättningar som ges.

Föräldrarnas synpunkter genom enkätsvar, samtal och samverkansråd ges stort utrymme i flertalet redovisningar. Resultaten av förskoleundersökningen är i många fall enda indikator att värdera gentemot. Graden av nöjdhet från föräldrarna är generellt sett hög även om det konstateras finns avvikelser i vissa enheter. 2016 var 86 procent av föräldrarna nöjda med den kommunala verksamheten i sin helhet vilket är på samma nivå som 2015 men två procentenheter högre än 2014. I stadsdelsnämndernas redovisningar är analysen dock begränsad vari skillnaderna består och vilka åtgärder som planeras för att utjämna skillnaderna.

Den professionella bedömningen av hur väl man lyckats i arbetet gentemot läroplanens mål redovisas initialt via arbetslagens självvärderingar i den nu webbaserade kvalitetsindikatorn (WKI).

Generellt sett har värdena sjunkit i självvärderingen och många stadsdelsförvaltningar förklarar det med höjda krav i verktyget eftersom frågeställningarna nu är uppdelade i kriterier och kräver en mer nyanserad bedömning. Det kan även bero på att förskolechefer nu, via ett mer tillgängligt resultat, kan ge återkoppling till arbetslagen och säkerställa nivåerna i värderingen i högre utsträckning.

Det framgår av stadsdelsförvaltningars kvalitetsredovisningar att kontinuerlig uppföljning av verksamheten sker med pedagogisk dokumentation och gemensam reflektion i arbetslagen. Flera förvaltningar beskriver ambitioner med att digitalisera detta arbete. I några stadsdelsförvaltningar finns olika uppföljningsverktyg vilka tagits fram för att kunna bedöma resultatet av arbetet gentemot läroplanen.

Under 2016 har utbildningsförvaltningen genomfört kommunala utvärderingar av totalt 36 avdelningar/grupper i fem stadsdelsförvaltningar. Utvärderingen görs i huvudsak mot de nationella kraven i läroplanen och visar att förskolorna i stort har en god måluppfyllelse. En slutsats som utvärderingarna visar är att förskolans ledning bör ge bättre förutsättningar för personalen att gemensamt diskutera och tolka innebörden av olika begrepp i läroplanen och i kvalitetsindikatorn. Ledningen bör även ge en tydligare återkoppling till varje arbetslag efter genomförd självvärdering med kvalitetsindikatorn.

Flera stadsdelsförvaltningar kräver ingen skriftlig kvalitetsredovisning från förskoleenheterna utan de samlar information om förskolornas måluppfyllelse från tertialrapporter, ILS, verksamhetsberättelser och via dialog mellan förskolechefer och stadsdelsförvaltningen.

De professionellas bedömning av måluppfyllelse via olika uppföljningsverktyg ställs i många fall mot resultatet i föräldraundersökningen som ett konstaterande. Det är generellt sett ett utvecklingsområde att bättre analysera de avvikelser som framträder inom en stadsdelsförvaltning och ta fram konkreta åtgärder för att utjämna identifierade ojämlikheter.

Under 2016 inspekterade Skolinspektionen i sin regelbundna tillsyn alla stadsdelsnämnder på huvudmannanivå. Deras bedömning var att förskolorna i stadsdelsnämnderna har en god måluppfyllelse och att de följer gällande författningar i skollagen och förskolans läroplan.

Stadsdelsförvaltningarna beskriver hur förskolorna arbetat med likabehandlingsarbetets olika delar, kartläggning, främjande och förebyggande arbete. Det hänger samman med arbetet med värdegrund, bemötande och normkritik.

I Skolinspektionens inspektion 2016 av stadens kommunala förskola framkom dock brister i rapporteringen av diskriminering och kränkande behandling från förskoleenheterna till stadsdelsnämnden i 11 av 14 nämnder. Utifrån det har rutiner för detta tagits fram alternativt tydliggjorts i de aktuella förvaltningarna och Skolinspektionen har därefter avskrivit bristerna för aktuella stadsdelsnämnder.

Kompetensförsörjning

Stadsdelsförvaltningarnas anser att utmaningen gällande kompetensförsörjning i huvudsak handlar om svårigheter att behålla och utöka andelen förskollärare. Skälen till behovet är bland annat utbyggnad av förskoleplatser och pensionsavgångar men även att konkurrensen om förskollärare är stor inom länet och därmed ökar rörligheten. Flera menar även att få förskollärare utbildas. Andelen förskollärare har dock ökat till 39 procent jämfört med 35 procent 2015. Variationen är från 35 till 46 procent i de olika stadsdelsnämnderna.

Det pågår även diskussioner i flera stadsdelar om hur förskolan ska organiseras för att förskollärarna kan ta ansvar för undervisningen på bästa sätt.

För att säkerställa kompetensförsörjningen av barnskötare, förskollärare och förskolechefer i stadens förskolor krävs en rad olika insatser där utbildningsförvaltningen, stadsdelsförvaltningarna och stadsledningskontoret samarbetar.

Antalet förskollärare som utbildas i Stockholmsregionen kommer inte att vara tillräckligt i ett överblickbart perspektiv. Även om stadens insatser för att öka andelen förskollärare på olika nivåer fortsätter så är det avgörande att antalet utbildningsplatser ökar för att motsvara framtida behov. Nedan följer några av de åtgärder och strategier som utbildningsförvaltningen tagit fram i samverkan med stadsdelsförvaltningarna

- Kompetensutvecklingsinsatser för förskollärare och stärka deras pedagogiska ledarroll
- Utvärdera och stärka förskolechefernas pedagogiska ledarskap

- Fortsatt erbjuda en rekryteringsutbildning för blivande förskolechefer
- Förstärka samverkan med närliggande lärosäten för att öka antalet utbildningsplatser på förskolläraryrket i regionen
- Utvärdera utfallet av lärarlönelyftreformen
- Ta fram förslag till karriärtjänster i Stockholms stad.
- Årlig uppföljning och analys av personalomsättning, nyrekrytering och avgångsorsaker
- Säkerställa att det finns ett särskilt introduktionsprogram för nyanställda förskollärare utifrån de olika nivåerna; förskola, enhet, stadsdel och stad.
- Fortsätta att erbjuda barnskötare att vidareutbilda sig till förskollärare
- Erbjud barnskötare utbildning till tillsvidareanställda medarbetare utan pedagogisk grundutbildning

Digitalisering

Skolverket har lämnat ett förslag på nationell strategi för förskolans och skolans digitalisering till regeringen. Den innebär att alla barn och elever ska få en mer likvärdig möjlighet att utveckla en digital kompetens.

I staden pågår ett digitalt lyft i förskola och skola då den gemensamma Skolplattform Stockholm införs parallellt med den nya gemensamma it-servicen (GS-IT). Det kommer att innebära ett utökat IT-stöd både i pedagogiska och administrativa processer.

Utifrån det digitala lyftet har utbildningsförvaltningen och stadsdelsförvaltningarna tagit fram en gemensam målbild för stadens förskolor. Målbilden utgår från nedanstående fem effektmål:

1. Barnets lärande synliggörs, följs upp och utmanas genom digitala verktyg.
2. Barnen använder och utvecklar sin digitala kompetens under sin förskoletid.
3. Barnen har utökade möjligheter att påverka, ge sina perspektiv, utforska och deras frågor tas tillvara i dokumentationer och reflektioner.
4. Vårdnadshavare har en större insyn och en hög grad av delaktighet i det pedagogiska arbetet i förskolan genom att systemen ger en större transparens.
5. Kommunikationen mellan hem och förskola utvecklas och vårdnadshavare har utökade möjligheter att kommunicera med förskolan

Staden behöver utifrån detta, genom samordnade stadsövergripande och gemensamma insatser, skapa förutsättningar och organisera för en digitalisering i förskolan. Införandet av de pedagogiska verktygen i Skolplattformen för förskolan avbröts under 2016 och behöver nu ges ny kraft för att skapa ett gemensamt verktyg för pedagogisk planering och uppföljning i förskolan.

Det behövs också olika former av kompetensutveckling och förändringsarbeten för att digitalisering i förskolan ska möjliggöras och ge full effekt i verksamheten.

Det handlar om att bygga upp en samlad utvecklings- och förvaltningsorganisation både på stadsdels- men också på stadsövergripande nivå då Skolplattform Stockholm och gemensam it-service (GS-IT) ska införas.

Strukturella förutsättningar

Det är cirka 55 300² barn inskrivna i förskola per den sista februari 2017, vilket är 1 000 barn fler än vid samma tidpunkt förra året. Omkring 34 550 av barnen går i kommunala förskolor, vilket är cirka 300 barn färre än förra året, och cirka 20 750 barn går i fristående förskolor, vilket är cirka 1 250 fler än förra året. Andelen barn i kommunal verksamhet är 62 procent, en minskning med 2 procentenheter jämfört med förra året.

Under de närmaste tre åren förväntas antalet förskolebarn öka med 1 900 och prognosen visar på en ökning med cirka 7 900 barn fram till år 2025³. Ökningen sker framförallt i stadsdelsnämndsområden med stor nybyggnation. Prognoserna kommer dock att påverkas starkt av kommande byggplaner.

Andelen barn 1-5 år som är inskrivna i förskolan har de senaste åren ökat något och år 2016 var andelen inskrivna barn cirka 86 procent och ännu högre för 2-5 åringar. Forskning visar att barn som går i förskola lyckas bättre i skolan och i livet. Främst gynnas barn i socioekonomiskt svaga områden och från i övrigt resurssvaga förhållanden.

Kommissionen för ett socialt hållbart Stockholm har i sin senaste rapport föreslagit fyra åtgärdsområden, bland annat att öka andelen inskrivna barn i förskolan. Utbildningsförvaltningen kommer tillsammans med stadsdelsförvaltningarna att arbeta vidare utifrån dessa förslag.

I staden finns cirka 600 kommunala förskolor i 125 enheter, med en spridning på 5-18 enheter per stadsdelsnämnd. Förskoleenheterna består i genomsnitt av 4,6 förskolor men med en spridning på 3-11 förskolor per enhet. Enheterna leds av en förskolechef och beroende på enhetens storlek finns en ledningsorganisation med biträdande förskolechef och/eller pedagogiska ledare och i vissa fall administrativt stöd.

Förvaltningen konstaterar att frågan om förskolechefens uppdrag och ansvar, roll och pedagogiska ledarskap diskuteras i princip i samtliga stadsdelsförvaltningar och hur antalet förskolor och antalet anställda påverkar det pedagogiska ledarskapet i förhållande till hur kvalitetsarbetet är organiserat.

Antal barn per personal

I genomsnitt hade stadsdelsnämnderna 5⁴ barn per personal med en spridning från 4,6 till 5,5. Personaltätheten är på samma nivå som året innan (4,9) men spridningen har ökat något.

Länet och landet som helhet har fler barn per anställd än i Stockholms stad.⁵

² BOSKO per den 28 februari 2017

³ SWECOS befolkningsprognos 2016

⁴ Verksamhetsberättelse 2016

⁵ Utifrån Skolverkets Jämförelsetal

Antal barn per grupp

Stadsdelsnämnderna har i genomsnitt 14,9⁶ barn per grupp med en spridning från 12,9 till 16. Det är något högre genomsnitt än året innan (14,3) men en mindre spridning, och väl under stadens generella mål på 16 barn per grupp.

Andel barn och personal med annat modersmål

I stadens förskolor finns barn med över 100 olika modersmål. Det framgår också att det finns många medarbetare som har kunskaper i andra språk än svenska. Närmare 37 procent av barnen i de kommunala förskolorna har ett annat modersmål än svenska och spridningen bland stadsdelsförvaltningar som angivit detta är mellan 15-91 procent. För de stadsdelsförvaltningar som angett underlag i sin redovisning är andelen personal med annat modersmål än svenska i snitt 47 procent.

Likvärdig kvalitet

Enligt skollagen ska ett systematiskt kvalitetsarbete bedrivas på både huvudmanna- och enhetsnivå och kravet på att följa upp och utvärdera kvalitet finns därmed på alla nivåer. Hur kvalitetsarbetet organiseras och vad det leder fram till blir därmed en central del i vad som ska kommuniceras mellan huvudmanna- och verksamhetsnivån.

Stadsdelsförvaltningarna har i sina kvalitetsredovisningar i olika omfattning beskrivit hur de, i enlighet med skollagens krav, organiserat ett kvalitetsarbete och systematiken i dess olika delar under året.

Det framgår tydligt att deras kvalitetsarbete och insatser bygger på de uppgifter som verksamheten ger och där en dialog mellan nivåerna beskrivs som en central del i hur information och behov förmedlas.

Den sammantagna bilden visar att det bedrivs ett systematiskt kvalitetsarbete på enhets- och stadsdelsnivå för att utveckla förskolan och förstärka kvaliteten och likvärdigheten i staden. Dock framgår att en spridning finns i både kvalitet och likvärdighet inom och mellan stadsdelsnämnder.

Utbildningsförvaltningen bedömer dock att det behöver bli tydligare vad skillnaderna består i, varför de förekommer och vilka insatser som genomförs och planeras för att minska skillnaderna.

Exempel på kvalitetsaspekter att kartlägga och följa upp framgår i rapporten *Förskolan- En god investering i jämlika livsvillkor (2017)* där kommissionen för ett socialt hållbart Stockholm skriver att det finns anledning att vidta åtgärder för att stärka förskolans likvärdighet ytterligare. Rapporten pekar på viktiga områden som bör beaktas ur ett likvärdighetsperspektiv såsom exempelvis deltagande i förskolan, pedagogisk kvalitet, kontinuitet samt organisation och ledarskap. För att få fatt på olikheterna inom dessa områden behöver uppföljning och rapportering mellan olika nivåer struktureras mer.

⁶ Verksamhetsberättelse 2016

Redan i förra årets stadsövergripande kvalitetsredovisning påpekades att de övergripande målen på stads- och stadsdelsnämnds nivå är generellt formulerade och att bedömningen av måluppfyllelsen till stora delar är beroende av de indikatorer och förväntade resultat som är kopplade till målen. De flesta stadsdelsnämnder redovisar även i år en måluppfyllelse utifrån kommunfullmäktiges mål och nämndmålen där en bild framträder av hög måluppfyllelse för alla områden.

I det fortsatta kvalitetsarbetet vore det därför önskvärt att staden tydligare definierar, prioriterar och separerar olika begrepp i styrkedjan utifrån nationella och kommunala mål, samt tydliggör uppföljning och utvärdering på de olika nivåerna i staden. Detta för att underlätta kvalitetsarbetet på enhetsnivån.

Stadsdelsnämndernas kvalitetsredovisningar 2016

Utvecklingsinsatser 2016

Det framgår av redovisningarna att stadsdelsförvaltningarnas kvalitetsarbete till stor del bygger på enheternas behov. Några stadsdelsförvaltningar redovisar ett tiotal olika utvecklingsområden och satsningar som genomförts, antingen i enstaka föreläsningar eller i större satsningar och arbetsgrupper. Andra redovisar få och begränsade områden som varit i fokus för utvecklingsarbetet under året, ofta med en övergripande organisation i utvecklingsgrupper. Flera stadsdelsförvaltningar redovisar även samarbeten med högskolor i form av utbildningar, utbyten i forskningsprojekt eller handledning.

De utvecklingsområden som redovisas är framförallt organisatoriska och strukturella med koppling till ledarskap och ledarroller för förskolechefer och förskollärare.

Det kan även innefatta bemötande, förhållningssätt och bedömarkompetens men också gemensamma former för uppföljning i kvalitetsarbetet.

Digitalisering och IKT är genomgående områden och satsningar som beskrivs centrala under året och det avbrutna arbetet med pedagogiska verktyg i Skolplattformen färgar många förvaltningars redovisning. Vidare har HBTQ, jämställdhet, normkritisk pedagogik och genus varit stora områden för utvecklingsinsatser likväl som kemikaliesmarta förskolor och hållbarhet.

Därutöver beskrivs digitaliseringen av kvalitetsindikatorerna ha inneburit att kompetensutvecklingsinsatser genomförts och likvärdigheten stärkts.

Resonemang förs om de utvecklingsinsatser som genomförts från stadsdelsförvaltningarnas sida för föregående år och delvis vad de lett fram till, vilket synliggör att utveckling sker. Vidare identifieras framåtsyftande utvecklingsinsatser som visar på att förutsättningar för utveckling skapas. Det framgår dock i liten omfattning analys och bedömning på stadsdelsnivå av hur skillnader i kvalitet och likvärdighet inom stadsdelen ska åtgärdas och vilka effekter de planerade utvecklingsinsatserna förväntas få.

Redovisning av kvalitet i förskolan och förslag på utvecklingsområden

För att mäta och bedöma kvaliteten i förskolan används flera olika kvalitativa och kvantitativa uppföljningsverktyg på stadsdelsnivå.

En central del är resultatdialoger och verksamhetsbesök och därutöver används även tertiärrapporter, förskoleundersökningen, medarbetarenkäten, stadens webbaserade kvalitetsindikator (WKI) samt övrig statistik som underlag. Olika lokala uppföljningsverktyg finns även i stadsdelsförvaltningarna som underlag för att följa upp hur väl verksamheterna arbetar mot målen i läroplanen. Vidare följs respektive stadsdelsnämnds mål upp, ibland med hjälp av indikatorer för måluppfyllelse eller planerade aktiviteter.

Nationella mål

Ett av stadsdelsförvaltningarnas verktyg för att mäta måluppfyllelse av nationella styrdokument är den webbaserade kvalitetsindikatorn. Metoden är en självvärdering där

arbetslaget bedömer hur väl de utifrån läroplanens uppdrag lyckas skapa förutsättningar för barnens utveckling och lärande.

Stadens mål för indikatorn 2016 var 3,8 och stadsdelsförvaltningarnas totala genomsnitt för alla områden var 3,45 med en spridning mellan 3,2 och 3,9. Den totala bedömningen är genomsnittligt på något lägre nivå än förra året men med samma spridning. De genomsnittliga bedömningarna mellan olika områden i indikatorn är mindre 2016 jämfört med 2015. Området *matematisk utveckling* ligger lägst (3,3). Enheternas bedömningar har däremot en större spridning, mellan 1-5 inom samtliga områden.

Sedan införandet av den webbaserad kvalitetsindikator 2016 har generellt resultatet sjunkit. Förklaringen bedöms vara höjda krav på vissa områden och att uppdelningen i kriterier underlättar en mer nyanserad och realistisk bedömning. Framgångsfaktorer som leder till ett högre resultat är enligt stadsdelsförvaltningarna en ökad medvetenhet och kompetens hos pedagogerna. Det leder till fördjupade arbetssätt och ett ökat helhetstänkande kring verksamheten med kopplingar till medvetna teoretiska ställningstaganden. Både kunskaper, hårdvara och infrastruktur för att använda IKT som en integrerad del i verksamheten är fortfarande till viss del ett hinder för flera arbetslag för att kunna nå en högre nivå för kvalitetsindikatorn.

Kommunala mål

Utöver de nationella målen har stadsdelsnämnderna tagit fram nämndmål. Övergripande mål avspeglar läroplanens olika områden men det finns även mål av annan karaktär. De flesta mål handlar om värdegrundsfrågor, lärande, inflytande och samverkan. Det finns även mål kring exempelvis kultur, hälsa och hållbarhet. Utifrån dessa har enheterna tagit fram enhetsmål.

Stadsdelsnämndernas bedömning av måluppfyllelsen utgår till stora delar ifrån enheternas bedömning av hur väl de uppfyllt övergripande mål och sina enhetsmål. Många stadsdelsförvaltningar hänvisar också till förskoleundersökningens resultat. Förskoleundersökningens resultat ges en central roll i samtliga redovisningar, som underlag för uppföljning av nämndmålen. Resultaten i förskoleundersökningen visar att vårdnadshavare i hög grad är nöjda och att de anser att deras barn utvecklas och lär i förskolan.

Många stadsdelsförvaltningar bedömer att nämndmålen uppnåtts och att förskolorna i genomsnitt har minst godtagbar nivå utifrån kvalitetsindikatorn. Samtidigt är det många förvaltningar som lyfter fram att kvaliteten varierar och därmed också likvärdigheten. De beskriver att de strukturella förutsättningarna med behörig personal och varierande tillgång på förskollärare ger skillnader både inom enheter, stadsdelen och mellan stadsdelar.

Centrala framgångsfaktorer är framförallt personalens kompetens, genomtänkta pedagogiska miljöer, väl utvecklade arbetssätt och kompetens inom pedagogisk dokumentation. Många betonar vikten av en genomtänkt organisation och ett bra ledarskap. Ett fungerande systematiskt kvalitetsarbete med fungerande underlag för uppföljning bidrar till att utveckla verksamheten. En diskussion pågår inom vissa stadsdelsförvaltningar hur den

förskolläraresurs som finns ska organiseras så att samtliga barn kan garanteras en undervisning som planeras och leds av behörig personal.

Utvecklingsområden

Stadsdelsnämnderna har utifrån enheternas utvecklingsområden och sin egen analys prioriterat ett antal övergripande utvecklingsområden.

I årets kvalitetsredovisningar framgår prioriteringar för utvecklingsarbetet med digitalisering och IKT som centrala i många stadsdelar.

Detta tillsammans med förskollärarens roll och förutsättningar, pedagogisk dokumentation, språklig utveckling och även den pedagogiska miljön. Det framgår även att alla stadsdelsförvaltningar anstränger sig för att öka andelen förskollärare. Arbetet med hållbar utveckling och kemikaliesmart förskola fortsätter på olika sätt som prioriterade områden liksom genus-, jämställdhets- och normkritiskt arbete.

Bilaga 1 Underlag, källor och kvalitetsarbetets genomförande

Underlag och källor till redovisningen

Underlag och källor till denna samlade redovisning och analys för förskolan i staden bygger i huvudsak på stadsdelarnas redovisningar och den dialog som kontinuerligt sker mellan utbildnings- och stadsdelsförvaltning. Strukturella förutsättningar på olika nivåer hämtas från stadens system. Andra delar och resultat av förskolan som exempelvis budget och medarbetarfrågor, rapporteras i stadens ILS⁷-system i tertialrapporter och verksamhetsberättelser.

Stadsdelsnämndernas underlag för kvalitetsredovisning har i de flesta fall utgått från uppföljning av enheternas kvalitetsredovisningar med tillhörande resultatdialoger och verksamhetsbesök. Men även tertialrapporter, brukarundersökning, medarbetarenkäten, medarbetarnas självvärdering utifrån stadens kvalitetsindikator (WKI) samt övrig statistik och nyckeltal är underlag. Olika egna uppföljningsverktyg finns även i stadsdelsförvaltningarna som underlag för att följa upp hur väl verksamheterna arbetar mot läroplansmålen. Vidare följs respektive stadsdelsnämnds inriktningsmål upp, ibland med hjälp av indikatorer för måluppfyllelse eller planerade aktiviteter.

Stadsdelsnämndernas kvalitetsredovisningar redogör i olika omfattning för resultat av de uppföljningar som genomförts och ligger till grund för en sammantagen bild på stadsdelsnivå. Nivåerna blir däremot inte alltid tydliga då enheternas bedömning av måluppfyllelse ibland direkt överförs till stadsdelnivåns resultat. Den variation av innehåll i redovisningarna som förekommer i stadsdelsförvaltningarna emellan kan bero på att anvisningarna till stadsdelsnämnden för rapportrandet gällande kvalitetsredovisning kan tolkas på olika sätt och att informationen i ILS ger ytterligare tolkningsmöjligheter.

Drygt hälften av de fjorton stadsdelsförvaltningarna lägger stor vikt vid att rapportera resultat för stadsdelsnämndens mål medan andra enbart använder läroplan för förskolans målområden som huvudsaklig utgångspunkt och nämner nämndmålen som en del av det som följs upp. Brukarundersökningens resultat ges en central roll i de flesta redovisningar ofta i jämförelse med resultatet i självvärderingen enligt kvalitetsindikatorn. Dock blir det mindre tydligt vilket resultat som framkommit av respektive uppföljning och hur det hänger samman med resultat och effekter av insatser på stadsdelsnivå.

Kvalitetsarbetets genomförande på stadsdelsnivå

Stadsdelsnämnderna har i sina kvalitetsredovisningar i olika omfattning beskrivit hur de organiserat sitt kvalitetsarbete och systematiken under året. Det framgår i varierande grad hur struktur, rutiner och mötesformer för kvalitetsarbetet planeras och bedrivs och hur ansvarsfördelningen, delegationen, fungerar mellan förskolechef och stadsdelsnämnd. Det framgår dock på olika sätt att stadsdelens kvalitetsarbete och insatser bygger på de uppgifter som verksamheten ger. En dialog mellan nivåerna beskrivs som en central del i hur information och behov förmedlas och hur kontinuerlig uppföljning sker

⁷ Integrerad ledning och styrning för Stockholms stad

Bilaga 2 Stadsövergripande utvecklingsinsatser

Rapport om kompetensförsörjning i staden

Det stora arbete som pågått i flera år tillsammans med stadsledningskontoret och stadsdelsförvaltningarna för att ta fram konkreta strategier, metoder och principer för att öka andelen förskollärare har sammanställts i en slutrapport som utbildningsnämnden godkände på sitt sammanträde den 16 mars 2017. Där har resultat av genomförda inventeringar och identifierade viktiga utvecklingsområden som introduktion, karriärvägar, kommunikation samt förskollärarens och förskolechefens pedagogiska ledarskap sammanfattats. I rapporten presenteras även de viktigaste åtgärdsförslagen för de kommande åren.

Vidareutbildning för barnskötare till förskollärare

Staden har fortsatt gett stöd för vikariekostnader i samband med att personal på kommunala och fristående förskolor vidareutbildat sig till förskollärare, magister och licentiat. Över 300 medarbetare har deltagit i denna satsning och cirka 40 har tagit förskollärarexamen under 2016.

Barnskötarutbildning

Via Midsommarkransens gymnasium har grundutbildning till barnskötare genomförts och utökats från 30 till 60 platser per år från och med höstterminen 2016. Då infördes möjligheten till vikarieersättning även för denna utbildning.

Rekryteringsutbildning för tilltänkta förskolechefer

En rekryteringsutbildning har genomförts med 28 potentiella blivande chefer i kommunal förskola i syfte att säkra chefsförsörjningen. De har bland annat fått en introduktion i ledarskap, stadens styrsystem, digitalisering, personalfrågor och ekonomi. Detta ger en rekryteringsbas inför kommande stora pensionsavgångar bland förskolechefer i staden. Utbildningen är uppskattad och efterfrågad, en effektuppföljning kommer att genomföras 2017.

Utbildningar i flerspråkighet

Utbildningsförvaltningen har fortsatt att erbjuda fortbildning för pedagoger och chefer inom området barns andraspråksutveckling och interkulturalitet. Under 2016 har även fördjupningskurser i språkliga genrer erbjudits. Vidare har det i samarbete med stadsdelsförvaltningarna tagits fram en språkstrategi för förskola och ett uppdaterat stödmaterial för språkutvecklande arbete i stadens förskolor.

HBTQ, genus och normmedvetenhet

Utbildningsförvaltningen har infört två nya kompetenser i kompetensförsörjningsverket KOLL för att kartlägga genuskompetensen i förskola och skola utifrån den indikatorn i budget och för att få ett bättre underlag för att säkerställa genuskompetensen i förskolan.

Under vårterminen genomfördes tre föreläsningss dagar inom området hbtq, jämställdhet, jämlikhet och normkreativt arbete i förskolan. På varje tillfälle deltog cirka 300 personer från kommunala och fristående förskolor. Under hösten 2016 erbjöds vikarieersättning till

förskolor vars pedagoger gick en högskoleutbildning om minst 7,5 hp inom området hbtq, genus och mänskliga rättigheter.

Digitalisering i förskolan

Förvaltningen har tillsammans med stadsdelsförvaltningarna tagit fram en målbild för digitaliseringen inom förskolan för att hålla samman olika delar i det digitala lyftet. Under året har även kvalitetsindikatorn blivit webbaserad, vilket ger större möjligheter till reflektion och analys av hur väl varje arbetslag når läroplanens mål. Under hösten 2016 genomförde förvaltningen en konferens kring programmering och kodning för stadens förskolechefer och förskollärare. På SETT⁸-mässan 2016 hade en dag extra fokus på förskolan och den dagen var den mest besökta. Här deltog förskolan i stadens monter, på seminarier och på föreläsningar.

Utvärdering av kommunal förskola

Under 2016 har utvärderingar genomförts av totalt 36 avdelningar/grupper i fem stadsdelsförvaltningar. Utöver Stockholms stads kvalitetsindikator har styrning och ledning varit ett fortsatt centralt bedömningsområde under vårterminen 2016. 10 av 109 avdelningar saknade legitimerade förskollärare när detta följdes upp i den kommunala utvärderingen. Avdelningschefer och förskolechefer i stadsdelsförvaltningarna har uttryckt att utvärderingarna varit till nytta och bidrar till verksamheternas kvalitetsutveckling.

⁸ ”Scandinavian Educational Technology Transformation”, en mäsas för IKT som verktyg för lärande